

Wprowadzenie

Choroba Alzheimerera jest chorobą szczególną. Stanowi bardzo trudne wyzwanie dla lekarza rodzinnego, a także dla specjalistów: psychiatrów i neurologów oraz stosunkowo nielicznych jeszcze w Polsce geriatrów. Ale jest również jednym z najbardziej pasjonujących i nierozwiązanych ciągle problemów naukowych.

Prognozy demograficzne wskazują na szybki proces starzenia się społeczeństwa, szczególnie krajów wysoko uprzemysłowionych, w tym także Polski. Rodzi to określone konsekwencje natury zdrowotnej. Przyjmuje się, że w 2020 r. ponad milion Polaków przekroczy 90. r.ż., a w 2035 r. co czwarty Polak przekroczy 65. r.ż. Aktualnie 127 mln Europejczyków jest dotkniętych przynajmniej jedną spośród chorób mózgu, które stanowią 35% wszystkich obciążeń chorobowych w Europie. Szacuje się, że w ciągu 10 następnych lat w krajach UE liczba osób młodych zmaleje o 10 mln, w tym samym czasie spodziewany jest wzrost liczby osób starszych o 6,5 mln.

W Polsce z powodu otępienia cierpi około 400 000 osób. Najczęstszą przyczyną otępienia w wieku podeszłym jest choroba Alzheimerera. W Polsce choruje około 250 tysięcy osób, a przewiduje się że do 2020 r. zachoruje na nią około miliona osób.

Poszukiwania genetycznych substratów zmian patologicznych odpowiadających za rozwój chorób otępiennych, zwłaszcza choroby Alzheimerera, stanowi jeden z zasadniczych kierunków określających rozwój współczesnej neurobiologii. Podyktowane są one nadzieją nie tylko na wypracowanie odpowiednio czułych metod diagnostycznych, szczególnie w najwcześniejszych fazach choroby, ale również na opracowanie nowych metod leczenia. Obecnie jesteśmy świadkami niewątpliwego przełomu, dokonującego się w badaniach dotyczących terapii genowej różnych chorób (np. nowotworowych) m.in. dzięki łączeniu metod biologii molekularnej i transplantacji komórek.

W badania podstawowe i kliniczne dotyczące chorób otępiennych zaangażowanych jest wiele renomowanych ośrodków i zespołów naukowych w świecie, a także w Polsce. Mimo ogromnego rozwoju wiedzy większość opisywanych mechanizmów nadal ma charakter hipotetyczny, chociaż jest coraz więcej danych wskazujących na zintegrowaną rolę czynników strukturalnych, funkcjonalnych oraz biochemicznych w zakresie synaps ośrodkowego układu nerwowego. Wiemy, że choroby te spowodowane są przyjęciem patologicznej struktury beta-fałdowej przez białka, do tego momentu odgrywające pożyteczną rolę w komórce, stanowiące np. część szkieletu komórki czy jej połączeń synaptycznych. W efekcie tego dochodzi do agregacji biał-

łek, które nie mogą być degradowane przez systemy proteolityczne komórek. Patologicznie konformowane białka są toksyczne dla neuronów i najczęściej w drodze apoptozy powodują ich rozpad i tym samym wypadnięcie ich funkcji.

Nowe odkrycia implikują również kierunki leczenia i rehabilitacji w chorobie Alzheimerera.

W latach 2003 i 2011 wydano podręcznik „Choroby otępienie – teoria i praktyka”, napisany przez znakomitych reprezentantów polskiej neuro- i psychogeriatry. Autorzy tamtych publikacji starali się wypełnić lukę istniejącą wtedy na polskim rynku wydawniczym i wobec braku podobnych podręczników przedstawić Czytelnikowi propozycję w miarę całościowego ujęcia problematyki chorób otępiennych. Książki spotkały się z dużym zainteresowaniem zarówno badaczy, do których były przede wszystkim adresowane, ale również szerokiego grona lekarzy neurologów, psychiatrów, lekarzy pierwszego kontaktu oraz przedstawicieli różnych kierunków wiedzy itp.

Ostatnie lata obfitowały w szereg ważnych dokonań na polu neurobiologii chorób otępiennych, zarówno w dziedzinie biologii molekularnej, genetyki, biochemii i neuroradiologii klinicznej. Zgromadzone liczne fakty badawcze znacznie przybliżają zrozumienie etiopatogenezy chorób otępiennych, z otępieniem typu Alzheimerera na czele.

Wychodząc naprzeciw rozlicznym problemom poznawczym, medycznym, jak również społecznym, których przyczynę stanowią choroby otępienne, Autorzy niniejszej publikacji, którzy przyjęli moje zaproszenie, postanowili przedstawić Czytelnikowi aktualny stan wiedzy na temat chorób otępiennych koncentrując się głównie na neurobiologicznych uwarunkowaniach choroby Alzheimerera. O napisaniu poszczególnych rozdziałów zdecydowali wybitni przedstawiciele polskiej neurobiologii oraz neuropsychogeriatry reprezentujący czołowe ośrodki naukowe Polski, którzy – w większości – nie uczestniczyli w poprzednich wydaniach podręcznika „Choroby otępienne – teoria i praktyka”.

Pragnę serdecznie podziękować wszystkim Szanowanym PT Autorom, którzy przyjęli zaproszenie do udziału w powstaniu tej publikacji.

Szczególnie podziękowania i wyrazy szacunku pragnę skierować pod adresem Recenzenta książki, czołowego neurogeriatry profesora Grzegorza Opali.

Książka mogła się ukazać dzięki wsparciu finansowemu firmy LE LOCH HEALTHCARE, której składam serdeczne podziękowania.

Pragnę również wyrazić słowa uznania oraz podziękowania dla Wydawnictwa „Continuo” z Wrocławia, reprezentowanego niestrudzenie przez właściciela Jana Kuźmę, dla którego wydanie tego dzieła stanowiło niewątpliwie kolejne, duże wyzwanie edytorskie.

Licząc na przychylny, a zarazem krytyczny odbiór tego podręcznika przede wszystkim w szerokim kręgu społeczności naukowej: genetyków, biochemików czy biologów molekularnych, a także wśród lekarzy praktyków oraz tych wszystkich, którym bliskie są problemy dynamicznie rozwijającej się neurobiologii i neuropsy-

chogeriatrii, pragnę wyrazić nadzieję, że sposób przedstawienia złożonej problematyki dysfunkcji molekularnych, a także wybranych zagadnień klinicznych choroby Alzheimera, spotka się z pozytywnym przyjęciem w środowiskach, do których jest adresowany.

Sądzę także, iż przybliżenie problematyki tych chorób rodzinom i opiekunom chorych pozwoli na poszerzenie wiedzy na ten temat, zmniejszenie napięcia i poczucia osamotnienia oraz niezrozumienia – nawet ze strony najbliższego otoczenia, a także bezradności w obliczu tego wielkiego nieszczęścia, jakim jest poważna i niestety nadal nieuleczalna choroba otępienna. Uważam, że faktyczna realizacja takiego przesłania stanowiłaby największą wartość tego dzieła, które jednocześnie będzie – mam nadzieję – stanowiło znaczącą i potrzebną publikację na polskim rynku wydawniczym.

Prof. dr hab. Jerzy Leszek